

Ensio Kurkisuo

Pirunvaaran lumet

Pienoisromaani Novellit

Pirunvaaran lumet

Ensio Kurkisuo

Pirunvaaran lumet

Novellit

© 2023 Ensio Kurkisuo

Kannen suunnittelu: Sirpa

Sisuksen taitto: Sirpa

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-33-0256-3

Pieni rakkauskertomus.....	5
Jäljet.....	103
Marsilainen.....	147
Korpit.....	159
Hevosvaras.....	177
Kettu.....	197

Kiitokset Sirpalle

Pieni rakkauskertomus

Pirunvaara on aivan oikea vaara itäisessä Karjalassa, osin Kainuun puolella. Karttaan merkityksi piru ei kuitenkaan päässyt, vaan on saanut nimen Paha-kalanvaara, jonka ei tiedetty viittaavan mihinkään paikalla olevaan, joskus olleeseen, tai johonkin tapah-tumaan, herättäen ihmetystä, eihän lähimaillakaan ollut vettä minkäänlaista kasvatella kaloja, niin hyviä kuin pahojakaan. Pirunvaaralaiseksi mieluummin ihminen, siellä syntynyt ja elänyt, itsensä nimesi, mutta eiköhän vain, etenkin unettomina öinä kehon kolotuksissa sortunut kummiin kuvitelmiin. Mahtoiko vaaran nimeen liittyä jotain pahaa? Näinköhän oli uskominen, että se

paha oli tapahtunut joskus ammoisina aikoina eikä ollut olemassa vihjeen vähääkään siitä, mitä se oli ollut.

Pirunvaara. Niin saattoi nähdä, siinä jotain pahaakin myöskin oli olevinaan, varautuako johonkin sellaiseen. Tarvitsiko olla sekoamisen rajoilla luodakseen mielikuvia ja sovittelua sarventynkiä vaaran päälle keinotelleesta ahvenasta, särjen lurjuksesta, punasilmäisestä jo valmiiksi, eikö vain kaikki pirut pienimmätkin punasilmäisiä olleet.

Nyky aika? Siitä on merkkejä, joka vanhaa on jo sekin, Pirunvaaralla enemmän. Elinpaikkoja pystyssä jokunen vielä. Villisti kasvavien lepikoitten peittelemiä autioita, pystysijoilleen lahonneita, osin kaatuneita. Muuan paremmin rakennettu väkevän maan vihavoittaman joutokasvillisuuden kätköissä, pitsiverhot ikkunoissaan.

Mahtoiko hyvästienjättöajalla, entiseksi käyneen nykyajan viimeisellä, yksin tai kaksin jääneillä, viivähdellä muistoissa aika eletty auvoisana vastuksineen, vaivoineen. Eikö vain täällä ollutkin ylen ihanaa käännellä kiviä, pirun riesoiksi sanottuja, kasvatella katrasta kaikenlaista. Hakea suuhunpantavia, metsän sieniä ja meheviä marjoja soilta, kankailta ja metsän

peitteeltä. Ei ollut puutetta mistään muusta kuin kaikesta, joka nyt turhalta tuntui, kaikenlaiselta joutavuudelta.

Aivan autio Pirunvaara ei kuitenkaan ollut. Etelänpuoli rinteessä, niin ettei se oikein vaaralla olemista ollut, vietti eläkepäiviään Arvo Ahonsyrjä hirsistä kyhätyssä mökissään. Silloin vielä, kun oli kasvamassa väki, merentaa muutanut ja Ahonsyrjä mökkinsä veistänyt, oli hän pitänyt tärkeänä tulla alusta alkaen tunnetuksi elinpaikkansa nimen mukaan, pelkkänä Ahonsyrjänä.

Mutta vaaralla Arvo Ahonsyrjä usein joutavaksi jäänyttä aikaansa kulutti, nuuhosteli metsän pohjia. Keräili sienet sillä tietämyksellä, jota hänellä niistäkin tuntui kylliksi olevan, myrkkysienistä sun muista, ja tietävälle niitä oli Pirunvaaralla tarjolla heti varhaiskeväästä.

Räjähdysaineitten kanssa vietetty elämä saattoi vielä tarjota tilaisuuden pieneen paukuun, joskus hiukan suurempaankin. Arvolla oli vielä käyttämättä jääneitä luvattomassa varastossa sänkynsä alla. Ylen suurta turvallisuuden tunnetta nauttien ihmetteli mennyttä aikaa ja tulevaisuutta rikinkatkuiseksi muuttuneessa

maailmassa.

Pitkälle papereitten varassa arvostus Arvo Ahonsyrjälle oli, niitten laturin töihin oikeuttavien lupakirjojen, joita Ahonsyrjä tietynlaisella korostuksella oli tavannut sanoa papereiksi. Eikä se toki ollut mikään vähäinen asia. Dynamiittiin ei ollut asiaa paperittomilla, vaikka tarvetta kuinka usein olisi ollut, olihan seutukunta kuulu muku - loistaan, pirun riesoista, pienistä ja isommista järkäleistä, joista niin sanottiin, tупpaavat tiellä olemaan olivatpa nuo missä hyvänsä, kun ihminen joutui sen kiertämään. Viisastelun haluisena viisaana pitkin pitäjiä oli tunnettu vähäisen varren omistava laturi. Tietä kyselleille vieraille neuvottu Pirunvaaran etelärinteessä kyhjöttävälle, lähellä valtatieä olevalle mökille. Viime aikoina vähentyneessä väessä saatettiin vielä naureskella joillekin Ahonsyrjässä aikanaan tunnetuille piirteille, kaiken tietämistä vähän paremmin mitä muut, nyt hyväntahtoisesti tosin, ilman kiukkua, jota se joskus oli herättänyt.

Maailma muuttui. Vähiin on huvenneet keskustelukumppanit, väittelijät, asioista kuin asioista. Maailman asioistakin. Sellaiseen tunsivat vielä Arvo Ahonsyrjä joskus

tarvetta dynamiitilla ladatulla petillään Pirunvaaran nimi mietteissään. Vielä saattaisi syttyä lamppu korvien välissä valaisemaan asiaa, sillä kaikki siihen tarvittava tallella oli, kyyristeli korvien välissä vanhuutta oinas-tellen. Mikäpä siinä oli kellistellä, kuunella tiaisen tirskutusta, sulavien lumien suhinoita kevään painaessa päälle. Uudenlaiseksi käyneessä ajassakin pyöri armas aurinko, vai oliko se maa, joka pyöri, olikohan tuostakin tullut väiteltyä joskus toveri Mutikaisen kanssa. Ahonsyrjän mieltä lämmitti erityisesti se, että oli arvannut oikein. Omistamisen halu, ahneus, siihenkö sortui aate, valtio, bilateraaliset kaupat.

Ahonsyrjä ei voinut olla irvistelemättä toveri Mutikaisen vahingolle, joka vallan hiljensi kiistakumppanin. Kaiken kohtuullistavassa mielessään muisteli myös itselleen tapahtuneita vahinkoja, vertaillen mittasuhteista välittämättä, sillä ovathan ne useimmiten kertakaikkiaan kelvottomia vertailtaviksi.

Ahonsyrjälle suurin, tai suurimmaksi hän sen muisti, muitten pikku katastrofien joukossa, mitä matkan varrelta löytyi melkoinen määrä, kun erehtyi jättämään polkupyöränsä ison latauksen viereen, lentävien

kivenmusien mukiloitavaksi. Se oli ollut hyvä pyörä, jonkalaista ei toista ole löytynyt. Matalapainekumein varustettu, ymmärryksen, tiedonjakamisen mahdollistuttanut polkupyörä, tavaratelineen molemmilla puolilla räjähteistä varoittavine nahkaisine laukkuineen, lienee kohtuullisesti selvinnyt tehtävästään. Ajatuksen alkuja jalostivat pinhuusiin asti vääntöä suorittaneet jalat ylämäessä, joita näillä vaaramaisemilla tuppasi olemaan enemmän mitä oli mennä alas, jossa yleensä helpotti myötäisen antamassa vastatuulella, joka korvissa suhisi oivaltamisen, lopullisen sellaisen mukanaan tuomaa helpotusta. Kihelmöivää vapaudentunnetta, ymmärryksen suomaan harhaista autuutta.

Toisen vuosituhannen viimeinen satanen, ennen täydeksi tulemistaan, ja siitä sen satasen viimeinen kymmen laittoi arvot niinkuin ihanteetkin uusiksi. Ja niin kävi myös Arvo Ahonsyrjälle, kun seurasi paukut valmiina Kalvas Tympösen työskentelyä sammaleestaan nyljetyllä kalliolla, isolla ilmanpaineella toimivalla poralla, mikä ravisteli väljiin, rasvaisiin haalareihin sonnustautunutta poraria arvelluttavasti. Muistiin jäänyttä kuvaa lie edesauttanut tuulinen sää, minkä

alapuolella hän tapahtumaa oli seurannut.

Hänelle oli jäänyt epäselväksi, mikä oli tuulen osuus tyhjännäköisten haalareitten lepattamisessa ollut. Hän muisti myös sen, ettei Tympönen suojannut hengitystään siltä kivipölyltä, joka aika-ajoin peitti työntekijän kokonaan. Tympönen teki työtään öljynkylästä lippis takaraivollaan, lippa niskaan käännettynä.

Arvoja oli asetellut uudelleen kai Tympönenkin, kukaties hyvinkin perusteellisesti, olihan viime vapusta jo aikaa ja marssin yksinkävelystä, mikä ei niinkään ollut vähäinen juttu pitkään aikaan. Siinä tuulessa, kivenpölyn pilvessäkö, oli pilkistänyt korvien välissä ihana aurinko kesken ankean ajatuksen. Kun pitkä pora lopulta tavoitti sen, mitä sillä tavoitettavaa oli ja kompura pysäytetty, niin ettei kuulunut muuta kuin kaljupäisen kallion valitus, tottahan se kipeää oli tehnyt sillekin, Kalvas Tympönen vehkeitään keräillessään uudelle reiänpaikalle, pysähtyi hetkeksi huomatessaan lähikivellä kyhjöttävän Ahonsyrjän, jonka istumisasento, ankea kyhjöttäminen, tuskin johtui kehnosta istuimesta ja muistutti aurinkoisella virnistyksellä saavutetuista eduista.

Pirunvaaran pohjoisenpuoleiset rinteet ikikuusikoistaan

on hakattu aukoiksi, joitten pintamaat on raskailla koneilla revitty kasvulle suotuiseksi, ihmisen kululle sietämätömäksi ryteiköksi. Säälimätöntä metsänhoitoa siunaillen aukon reunaa askeliaan varoen lähestyy korvasieniä etsivä Ahonsyrjä. On varhainen kevät, maassa siellä ylempänä kuusikon varjossa vielä lumilaikkuja. Käännetty kituliaita taimia kasvatteleva ryteikkö sen sijaan on kauttaaltaan lumesta vapaa.

Rinteen kylki on avoin ylös puoliväliin, niin että sieltä saattoi katsella kauas avaralle suonselälle kymmenien kilometrien päässä näkyvään horisonttiin. Arvo tietää hakatun rajan olemassaolon, mistä kasvaa nuorempi, vielä useampien omistajien, ennen Pirunvaaralla asuneitten perikuntien omistamat kiveliköt, joita yhtiö muuten huvikseen silmällä pitää, niin kuin; kasvatelkoot nyt, kun ovat vielä kasvaakseen.

Ahonsyrjä istuu kannolle, käntelee kädessään kurttuista mustanpuhuvaa palleroa, maanantia, korvasientä, joka herättelee mielikuvia väkivaltaisesta purskahduksesta, ulostulemisesta liian pienestä reiästä. Sielläkö tuo oli pakon alla muhinut maan alla, äljähtänyt vapauden suloiseen tunteeseen puitten painon pois mentyä päältä.

Aloittamalla tunkeutumisen tänne ihanan auvoiseen vapauteen ehkä katalaa kostonhimoa itseensä varanneena. Ahonsyrjä hymähti ajatukselleen. Turhaan tuossa julmistelet myrkkyyinesi. Järjestän sinulle kaksinkertaisen kylvyn kiehuvaassa kattilassa ja pistelen poskeeni. Vakavoitui aivan ajatuksilleen. Kiire, se kiire, sen tekemä tuo rypistys oli. Tulikiven katkuinen purskahdus, eikö se ollut myös helpotus? Mitä mahtoi kokea maa, vihamielisen mylleryksen kokenut, lahoavan puuaineksen nyt peittämä, tuosta helpotuksesta? Tuo varsin vihamieliseltä vaikuttava musta ryttyinen kerä, kasvanainenko, oli salvannut tuon maassa olleen kasvunvoiman, joka nyt kohdistui noihin horsmiin, toisarvoiseen pöhelikön alkuun, pihlajanvesoihin, lepänalkuihin. Suvunjatkoonko tuommoinen hätä ryöstäytyä maaäidin sylistä?

Ahonsyrjä laittoi ryppyisen käärön muovipussiin ja luuli sen katuvaan katkerasti ryntäystään. Kierteli askeleitaan varoen kynnetyllä rinteellä, ihasteli puolukankukintojen määrää, löysi myös mustia myrkynkantajia enemmän, mitä tunsivat tarvitsevansa.

Alhaalla kuivalla sammaleen läimäreellä selvittelivät

sukunsa jatkoon pääseviä vihamielisin syöksyin teerikukot. Kukertelut siltä yöltä oli lopetettu. Nyt katsottaisiin kynnellekykenevät, siiven iskuin, nokan kopautuksin ja näkyipä eräs onneton käyttävän kynsiäänkin. Sivummalla kuhjottava kanalauma, niin Arvo ajateli, varmaankin halusi antaa kaikille. Haluttiin vain selvittää järjestys, kuka saisi hypähtää ensimmäiseksi. Hetkittäinen alakulo, ikäväkö nuoruutta. Kevät, varhaisen vanhuuden valmisteleva höperryys. Mitä turhuutta. Niin suloista kuitenkin. Myös Ahonsyrjä oli elänyt sen ajan, jolloin näytillä itsekukin oli ollut. Hän itse sivummalla omaa kuntoaanko epäillen. Vaan valituksi oli tullut, vieläpä vaivatta, pöyhistelemättä olemattomia sulkiaan. Ensimmäisen muuttoaalton alla solminut avioliiton.

Olisiko käynyt paremmin, jos olisi mennyt muitten mukana? Olihan tuota tullut mietityksi. Mitenkäs, eikö nyt sitten ollut hyvä näin? Mutta kun oli ollut Ahonsyrjä jo nuoruuttaan pohdiskeluihin taipuvainen, turhaankin vielä. Rauhallisimmillaankin pystymätön puitten kaatoon, siihen kiireeseen, mitä vaati pöllin puhdistus, pinoonpano. Mutta naimisiin tuli kuitenkin mentyä ja

jälkikasvua alkoi nuorikko tivata sen kummemmin katsomatta, millä noita mukuloita elättelisi ammattitaitoa vailla oleva kerkeämätön. Mutta löytyihän töitäkin, vieläpä aluksi oman pitäjän alueelta, purojen perkailua uittoja varten, ojan tapaisiakin. Värkkäili tammia tekevien mukana kevään vesiä padoten ja piteli poraa, lekalla lyötävää, eikä näihin hommiin tarvinnut miestä erikseen katsoa. Siitä se oli saanut alkunsa, ajatus tulevasta dynamiittimiehestä, laturin ammatista.

Mukavahan noita multaisia kiviä oli nostella, kun oli nuori. Erilaista puronvesi, solina, liplatus, tokko tuota työnä osasi muistellakaan. Mutta ne pitkät matkat viikonlopuiksi, venyneet kettingit, jotka ei päällä pysyneet ja kumit, joissa ei ilma pysynyt. Nyt sille kelpasi naureskella. Sen aikaako vain kesti onni auvoinen nuorellaparilla? Toinenko syksy se oli, kun tuli valmiiksi viimeinen puro. Kyynelillä saateli Lempi turhan tuherajansa junaan, johon matkalipun oli järjestäneet kunnanisät, kaiketi oinaillen Ahonsyrjän yritystä, sen mukanaan mahdollisesti tuomia tarpeita, toki niihin oli varauduttava hyvissä ajoin.

Ahonsyrjä oli eksynyt ajatuksissaan hyiseen pakkas-

talveen ja sen aikaiseen ikävään Tarvontielle. Hätkähti, teerikarja pölähti hurjalla ryminällä ilmaan. Ahonsyrjä tarkasteli suota, suon reunaa, tuliko sieltä jotain uhkan kanssa. Repolainenko? Tuommoinen yhtäkkinen rysähdys kieli siitä. Maisema pysyi tyhjänä, säikkyjä ne ovat, mitä sitten lie säikkyneetkään, mutta olivatpahan vain saaneet aikaan muistumia mieluisiakin.

Nousi, jopahan noita oli löytynyt maanaivoja, mitä lienee etäpesäkkeitä ja löytyi vielä muutama alhaalta, mistä jo hyvinkin näki teerien temmellyskentän ja siellähän se repolainen suossa tiukasti mahastaan, varmasti uskoen piilossa olevansa. Mitäpä tässä harmitellessa äskeistä, nousta hypähtelemään tuommoisen kulkijan tähden. Näki varmaan jo pitkältä, että se on niitä, jotka ovat tottuneet menemään ohi.

Näin näki asian varovainen kulkija kuvitellen ketun ajatuksia, luuli näkevänsä repolaisen silmätkin, isot niinkuin hevosella ja samaan tapaan surumieliset, paljon pienemmät tosin ja aivan oikeasta syystä. Kettu sai jatkaa suossa jutkottamistaan. Ahonsyrjä meni kuin menikin ohi ja jatkoi metsän reunaa Petosalmelle asti, mistä aukeni nähtäväksi koko märkä rimpisuo,

Pienoisromaani mielenrauhaa
häirinneen ikipetäjän väkivaltaisesta
kaadosta ja viisi novellia menneiltä
vuosilta

